

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра генетики, селекції і насінництва ім. проф. М.О. Зеленського

ЗАТВЕРДЖЕНО

факультет агробіологічний
«10» червня 2025 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

**ДЕРЖАВНА КВАЛІФІКАЦІЙНА ЕКСПЕРТИЗА З ОСНОВАМИ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ**

Галузь знань Н Аграрні науки і продовольство

Спеціальність Н₁ Агрономія

Освітня програма Селекція і генетика сільськогосподарських культур

Факультет (ННІ) Агробіологічний

Розробник: старший дослідник, кандидат сільськогосподарських наук, доцент

Світлана ТКАЧИК

Опис навчальної дисципліни

Державна кваліфікаційна експертиза з основами інтелектуальної власності

Дисципліна передбачає розширення знань щодо основних сучасних методів ідентифікації сортів, необхідних для практичної допомоги як в селекційній практиці під час оцінки вихідного матеріалу, так і в процесі сортовивчення під час проведення комплексу досліджень з кваліфікаційної експертизи. Повна реалізація потенційних можливостей сорту значною мірою залежить від рівня підготовки спеціалістів, які зобов'язані знати генетичну природу контролю ознак, методи оцінки сортів, їх ідентифікації, правові засади реєстрації та обігу сортів.

Дисципліна «Державна кваліфікаційна експертиза з основами інтелектуальної власності» включає питання з спеціальної морфології культурних рослин, селекції і насінництва, сучасних методів ідентифікації сортів рослин як в польових, так і в лабораторних умовах. Особлива увага надається глибокому вивченню правових аспектів та законодавчому регулюванню реєстрації сортів та прав на них.

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	магістр	
Спеціальність	Н1 Агрономія	
Освітня програма	Селекція і генетика сільськогосподарських культур	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	обов'язкова	
Загальна кількість годин	90	
Кількість кредитів ECTS	3	
Кількість змістових модулів	2	
Форма контролю	Екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної форми навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки (курс)	1	
Семестр	2	
Лекційні заняття	15 год.	год.
Практичні заняття	30 год.	год.
Самостійна робота	45 год.	год.
Індивідуальні завдання	год.	год.
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	5 год	

1. Мета, компетентності та програмні результати навчальної дисципліни

Мета: дисципліна вивчає сорт як об'єкт інтелектуальної власності, який є відмінний, однорідний і стабільний та придатний для поширення в Україні, може бути використаний для задоволення потреб суспільства і не заборонений для поширення з підстав загрози життю і здоров'ю людей, нанесенню шкоди рослинному та тваринному світу, збереженню довкілля.

Набуття компетентностей:

інтегральна компетентність (ІЗ): Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у сфері агрономії під час здійснення професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризуються комплексністю та невизначеністю умов.

загальні компетентності (ЗК):

ЗК4. Здатність працювати в міжнародному контексті,

ЗК6. Прагнення до збереження навколишнього середовища.

фахові (спеціальні) компетентності (ФК):

СК2. Здатність аналізувати та оцінювати сучасні проблеми, перспективи розвитку та науково-технічну політику в сфері агрономії.

СК7. Здатність самостійно організовувати та проводити наукові дослідження з використанням загальноприйнятих методів і стандартів ґрунтових і рослинних зразків.

СК9. Здатність моделювати, створювати, оцінювати та впроваджувати нові сорти і гібриди рослин з урахуванням потреб виробництва.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН1. Використовувати методологію наукових досліджень, спеціальні методи та інструменти експериментальних досліджень, сучасні методи обробки даних для розв'язання складних задач агрономії.

ПРН3. Розробляти і реалізовувати економічно значущі виробничі і дослідницькі проекти в сфері агрономії з урахуванням наявних ресурсів та обмежень, технічних соціальних, правових та екологічних аспектів.

Програма та структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							Заочна форма						
	тижні	Σ	у тому числі					Σ	у тому числі					
			л.	п	лаб	інд	с. р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
Змістовий модуль 1. Загальні положення набуття прав на сорт рослин														
Тема 1. Особливості національної системи реєстрації прав на сорти рослин.	1	4	1				3							
Тема 2. Сорт рослин як об’єкт інтелектуальної власності.	2	3	1				2							
Тема 3. Міжнародна діяльність у сфері охорони прав на сорти рослин	3	5	1	2			2							
Тема 4. Етапи науково-технічної експертизи сортів рослин.	4	5	1	2			2							
Тема 5. Розгляд документів заявки.	5	5	1	2			2							
Тема 6. Експертиза назви та визначення новизни	6	5	1	2			2							
Тема 7. Нормативно правове регулювання реєстрації ГМ сортів в Україні та світі.	7	5	1	2			2							
Разом за змістовим модулем 1		32	7	10			15							
Змістовий модуль 2. Основи кваліфікаційної експертизи														
Тема 8.Методика закладання польових дослідів	8	6	2	2			2							
Тема 9. Кваліфікаційна експертиза на відмінність, однорідність та стабільність сортів рослин за групами ботанічних таксонів	9, 10	1 6	2	6			8							
Тема 10. Кваліфікаційна експертиза сортів рослин з визначення показників придатності сортів до поширення в Україні за групами ботанічних таксонів	11,1 2	1 4	2	4			8							
Тема 11. Проведення ділянкового (грунтового) сортового контролю та лабораторного сортового контролю	13	5	2	2			2							

Тема 12. Альтернативні методи ідентифікації сортів рослин	13, 14	6		2		4						
Тема 13. Лабораторні аналізи під час проведення кваліфікаційної експертизи	14	6		2		4						
Тема 14. Фітопатологічні дослідження в експертизі	15	5		2		2						
Разом за змістовим модулем 2		78	8	20		30						
Усього годин		90	15	30		45						

2. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Наукове забезпечення організації державного регулювання розвитку реєстрації прав та насінництва в Україні. Комерціалізація об'єктів інтелектуальної власності.	2
2	Міжнародний і національний напрям у сфері охорони прав на сорти рослин. Еволюція законодавства у сфері інтелектуальної власності на сорти рослин	2
3	Розгляд документів заявки. Експертиза назви та визначення новизни	2
4	Нормативно правове регулювання реєстрації ГМ сортів в Україні та світі.	2
5	Організація та проведення кваліфікаційної експертизи. Проведення ділянкового (грунтового) сортового контролю та лабораторного сортового контролю	2
6	Бракування дослідів, імунологічна оцінка сортів, збирання урожаю, опрацювання результатів експертизи	1
7	Кваліфікаційна експертиза на відмінність, однорідність та стабільність сортів. Сортові колекції	2
8	Експертиза на придатність до поширення в Україні	2
	Всього	15

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Основні положення Закону України «Про охорону прав на сорти рослин» від 16 листопада 2022 року № 2763-IX	2
2	Етапи науково-технічної експертизи сортів рослин. Вимоги до складання та подачі заявки на сорти рослин.	2
3	Грунтове агрохімічне обстеження та землевпорядкування території закладу експертизи. Науково-обґрунтовані сівозміни.	2
4	Групування ознак. Структурний аналіз. Морфологічні ознаки сортів рослин: якісні, кількісні. Вивчення особливостей прояву якісних, кількісних ознак за ботанічними таксонами. Колекції загальновідомих сортів (референсні). Колекції сортів з еталонними ознаками. Еталонний сортовий генофонд рослин. Використання міжнародної та національної баз сортів рослин для оцінки сортів.	4
5	Кваліфікаційна експертиза сортів на відмінність, однорідність, стабільність зернових культур та кукурудзи. Первинна та звітна документація державної науково-технічної експертизи сортів рослин, випробування сортів рослин. Шкали кольорів.	2
6	Сортова діагностика. Сучасні методи ідентифікації, паспортизації та сертифікації насіння і садивного матеріалу. Прилади та обладнання.	2
7	Кваліфікаційна експертиза сортів на відмінність, однорідність, стабільність різних культур(олійних культур, в тому числі соняшнику та ріпаку, плодових та ягідних культур, кормових, овочевих, круп'яних культур)	2

8	Господарсько-цінні показники: група стиглості, урожайність, якість продукції, стійкість до хвороб, шкідників, абіотичних факторів. Критерії заборони. Планування та процедура проведення експертизи з визначення показників придатності сортів до поширення в Україні. Державний реєстр сортів рослин, придатних для поширення в Україні.	4
9	Кваліфікаційна експертиза сортів рослин з визначення показників придатності сортів до поширення в Україні зернових, зернобобових культур та кукурудзи	2
10	Кваліфікаційна експертиза сортів рослин з визначення показників придатності сортів до поширення в Україні олійних культур	2
11	Кваліфікаційна експертиза сортів рослин з визначення показників придатності сортів до поширення в Україні кормових культур	2
12	Кваліфікаційна експертиза сортів рослин з визначення показників придатності сортів до поширення в Україні технічних культур. Методи математичної статистичної обробки в експертизі	2
13	Методики фітопатологічних досліджень. Календар ентомологічних обліків. Календар фітопатологічних обліків. Шкали фітопатологічних обліків	2
	Всього	30

5.Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Особливості національної системи реєстрації прав на сорти рослин	2
2	Комерціалізація сортів як об'єктів інтелектуальної власності	2
3	Міжнародна Конвенція з охорони нових сортів	2
4	Етапи науково-технічної експертизи сортів рослин. Сортові колекції.	2
5	Дослідження стадій росту та розвитку рослин	2
6	Експертиза назви та визначення новизни	2
7	Нормативно правове регулювання реєстрації ГМ сортів в Україні та світі	2
8	Методика закладання польових дослідів	2
9	Кваліфікаційна експертиза на відмінність, однорідність та стабільність сортів рослин за групами ботанічних таксонів	8
10	Кваліфікаційна експертиза сортів рослин з визначення показників придатності сортів до поширення в Україні за групами ботанічних таксонів	8
11	Проведення ділянкового (грунтового) сортового контролю та лабораторного сортового контролю	2
12	Альтернативні методи ідентифікації сортів рослин	4
13	Лабораторні аналізи під час проведення кваліфікаційної експертизи	4
14	Фітопатологічні дослідження в експертизі	3
Разом		45

6. Методи та засоби діагностики результатів навчання:

- усне опитування;
- захист практичних робіт;
- написання тестів;
- екзамен;
- співбесіда.

7. Методи навчання (вибрати необхідне чи доповнити):

- метод проблемного навчання;
- метод практико-орієнтованого навчання;
- метод навчання через дослідження;
- метод навчальних дискусій та дебатів;
- метод командної роботи.

8. Оцінювання результатів навчання.

Оцінюють знання здобувача вищої освіти за 100-бальною шкалою, яку переводить у національну оцінку згідно з чинним «Положенням про екзамен та заліки у НУБіП України».

8.1. Розподіл балів за видами навчальної діяльності

Вид навчальної діяльності	Результати навчання	Оцінювання
Модуль 1. Загальні положення набуття прав на сорт рослин		
Практична робота 1.	ПРН1, ПРН3 Використовувати методологію наукових досліджень, спеціальні методи та інструменти експериментальних досліджень, сучасні методи обробки даних для розв'язання складних задач агрономії. Розробляти і реалізовувати економічно значущі виробничі і дослідницькі проекти в сфері агрономії з урахуванням наявних ресурсів та обмежень, технічних соціальних, правових та екологічних аспектів.	9
Практична робота 2.		9
Практична робота 3.		9
Практична робота 4.		9
Практична робота 5.		9
Практична робота 6.		9
Практична робота 7.		9
Самостійна робота 1.		7
Модульна контрольна робота 1.		30
Всього за модулем 1		100
Модуль 2. Основи кваліфікаційної експертизи		
Практична робота 8.	ПРН1, ПРН3 Використовувати методологію наукових досліджень, спеціальні методи та інструменти експериментальних досліджень, сучасні методи обробки даних для розв'язання складних задач агрономії. Розробляти і реалізовувати економічно значущі виробничі і дослідницькі проекти в сфері агрономії з урахуванням наявних ресурсів та обмежень, технічних соціальних, правових та екологічних аспектів.	9
Практична робота 9		9
Практична робота 10		9
Практична робота 11		9
Практична робота 12		9
Практична робота 13		9
Практична робота 14		9
Самостійна робота 2.		7
Модульна контрольна робота 2.		30
Всього за модулем 2		100
Навчальна робота	$(M1 + M2)/2 * 0,7 \leq 70$	
Екзамен/залік	30	
Всього за курс	$(\text{Навчальна робота} + \text{екзамен}) \leq 100$	

Рейтинг студента, бали	Оцінка національна за результатами складання	
	екзаменів	заліків
90-100	Відмінно	Зараховано
74-89	Добре	
60-73	Задовільно	
0-59	Незадовільно	Не зараховано

Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перескладання:	роботи, які здають із порушенням термінів без поважних причин, оцінюють на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу лектора за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
Політика щодо академічної доброчесності:	списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонено (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Курсові роботи, реферати повинні мати коректні текстові покликання на використану літературу
Політика щодо відвідування:	відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально (в онлайн формі за погодженням із деканом факультету)

9. Навчально-методичне забезпечення

1. електронний навчальний курс навчальної дисципліни на навчальному порталі НУБіП України eLearn <http://elearn.nubip.edu.ua/login/index.php>
2. Макарчук О.С., Дмитренко Ю. М., Ковалишина Г. М., Жемойда В. Л., Ткачик С.О., Спряжка Р. О. Методичні рекомендації до виконання практичних робіт та самостійної роботи з дисципліни «Селекція і насінництво польових культур» (розділ і «Сортознавство») для студентів освітнього ступеня «Бакалавр» спеціальностей 201 «Агрономія», 202 «Захист і карантин рослин». Київ: НУБіП, 2021, 96 с
3. Методики УПОВ http://www.upov.int/test_guidelines/en/list.jsp.

10. Рекомендовані джерела інформації:

1. Про внесення змін до деяких законів України щодо приведення законодавства України у сфері насінництва та розсадництва у відповідність з європейськими та міжнародними нормами і стандартами. Закон України URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/864-19/paran241#n241>.
2. Міжнародна конвенція з охорони нових сортів рослин. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/en/995_856.
3. Про заходи щодо реалізації Закону України «Про охорону прав на сорти рослин» у редакції постанови КМУ від 19.09.2007 №1154 «ПОРЯДОК сплати зборів за дії, пов'язані з охороною прав на сорти рослин». Постанова Кабінету Міністрів. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1183-2002-%D0%BF>.
4. Про охорону прав на сорти рослин: Закон України від 17 січ. 2002 р. № 2986 / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2002. – № 23. – Ст. 163.
5. Про внесення змін до Закону України «Про насіння і садивний матеріал»: Закон України від 2 жовтня 2012 року № 5397-VI / Верховна Рада України. URL: zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5397-17.
6. Про права на сорт рослин у Спільноті. Регламент Ради ЄС 2100/94 від 27 липня 1994 року URL:http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/en/995_856.
7. Про загальний каталог сортів сільськогосподарських культур. Директива Ради 2002/53/ЄС від 13 червня 2002 року URL: <http://sops.gov.ua/uploads/page/5a813f0286614.pdf>.
8. Організаційно-правові засади охорони прав на сорти рослин в Україні: дис. канд. юрид. наук: 12.00.07 / Марина Василівна Пушкар . – Київ.:, 2006 . – 117с.
9. Про наукову і науково-технічну експертизу. Закон України 10 лютого 1995 року № 51/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/51/95-%D0%B2%D1%80>.
10. Правила складання та подання заявки на сорт рослин. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0781-18>.
11. Регламент Ради (ЄС) № 1238/95 від 31 травня 1995 року, яким встановлюються імплементаційні правила щодо застосування Регламенту Ради (ЄС) № 2100/94 в тому, що стосується зборів, які належить сплачувати Бюро Співтовариства з питань сортів рослин. URL: <http://ukragroexpert.com.ua/uploads/page/5a7da9551cd63.pdf>
12. Про торгівлю насінням овочів. Директива Ради 2002/55/ЄС від 13 червня 2002 року. URL: <http://sops.gov.ua/uploads/page/5a7da7b4f2c81.pdf>.
13. Про насіння і садивний матеріал. Закон України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/411-15>.
14. Про приєднання України до Міжнародної конвенції по охороні нових сортів рослин : Закон України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/209/95-%D0%B2%D1%80>.
15. Про затвердження Порядку ведення Державного реєстру сортів рослин, придатних для поширення в Україні. Постанова Кабінету Міністрів України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/774-2018-п>.
16. Про затвердження Порядку ведення реєстру заявок на сорти рослин. Постанова Кабінету Міністрів України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/757-2018-п>
17. Про затвердження Порядку ведення реєстру патентів на сорти рослин. Постанова Кабінету Міністрів України – URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-2018-п>.
18. Про затвердження критеріїв заборони поширення сортів рослин в Україні. Постанова Кабінету Міністрів України URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/918-2016-%D0%BF>.

19. Про заходи щодо реалізації Закону України "Про охорону прав на сорти рослин. Постанова Кабінету Міністрів України URL:<https://zakon.rada.gov.ua/go/1183-2002-%D0%BF>.

20. Право інтелектуальної власності : наук.-практ. коментар до Цивільного кодексу України. за заг. ред. М. В. Паладія, Н. М. Мироненко, В. О. Жарова.– К. : Парламен. вид-во, 2006. 432 с.

21. Цивільний кодекс України : наук.-практ. коментар за ред. розробників проекту Цивільного кодексу України. К. : Істина, 2004. 928 с.

22. Паладій М.В. Проблеми нормативно-правового забезпечення функціонування сфери інтелектуальної власності України. – URL: [http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2011-02\(6\)/11pmvivu.pdf](http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2011-02(6)/11pmvivu.pdf).

23. Захист прав інтелектуальної власності: норми міжнародного і національного законодавства та їх правозастосування : [практ. посіб.] Д. Лонг, П. Рей, В.О. Жаров, [та ін.]. К. : К.І.С., 2007. 448 с.

24. Ідріс К. Інтелектуальна власність – потужний інструмент економічного зростання. К. Ідріс ; пер. з англ.К. : Укрпатент, 2006. 372 с.

–допоміжна:

1. Конституція України (із змінами). – Х. : Харк. книж. Фабрика ім. М. В. Фрунзе, 2006. – 48 с.

2. Цивільний кодекс України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>;

3. Господарський кодекс України : Закон України від 16 груд. 2003 р. № 436-IV (із змінами). URL: zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi.

4. Митний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/4495-17>.

5. Кримінальний процесуальний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/stru>.

6. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 7.12.1984 р. № 8073-X (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/80731-10>.

7. Лісовий кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12>.

8. Про наукову та науково-технічну діяльність. Закон України URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/848-19>.

9. Про наукову та науково-технічну експертизу. Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/51/95-%D0%B2%D1%80>

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра генетики, селекції і насінництва ім. проф. М.О. Зеленського

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан агробіологічного факультету
_____ Віталій КОВАЛЕНКО
« ____ » _____ 2025 р.

СХВАЛЕНО

на засіданні кафедри генетики,
селекції і насінництва
ім. проф. М.О. Зеленського
Протокол № від « ____ » _____ 2025 р.
Завідувач кафедри
_____ Олександр МАКАРЧУК

РОЗГЛЯНУТО

Гарант ОП Селекція і генетика с.-г.
_____ культур
_____ Олександр МАКАРЧУК

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

**ДЕРЖАВНА КВАЛІФІКАЦІЙНА ЕКСПЕРТИЗА З ОСНОВАМИ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ**

Галузь знань Н Сільське, лісове, рибне господарство та ветеринарна медицина

Спеціальність Н₁ Агрономія

Освітня програма Селекція і генетика сільськогосподарських культур

Факультет (ННІ) Агробіологічний

Розробники: старший дослідник, канд. с.-г. наук, доцент Світлана ТКАЧИК